

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Magyar Nyelvészet Doktori Program

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

PARAPATICS ANDREA

Fiatalok nyelvi mentalitása és a szleng

Témavezető: Dr. Kiss Jenő MHAS

**Budapest
2013**

1. Az értekezés tárgya

A dolgozat a mai magyar nyelvhasználat egyre látványosabban megnyilvánuló, sajátos nyelvi és társadalmi kérdésével foglalkozik: azzal, hogy a felnövekvő nemzedék tagjai, az elkövetkező évtizedek felnőttjei milyen nyelvi attitűdökkel viseltetnek az idők során változatos szerepköröket betöltő, nemcsak szókészletét, hanem nyelvrendszeri helyzetét és stílusát tekintve is állandóan módosuló szleng iránt. Azzal, hogy ez milyen hatással van az őket körülvevő és nevelő idősebbek, tehát a szélesebb magyar beszélőközösség nyelvi mentalitására és fordítva, s hogy mindez milyen nyelvi és társadalmi változásokról tanúskodik.

A szlenggel kapcsolatos munkák többsége annak szókészletét (pl. Csintalan 2012; Kiss B. 2012; Presinszky 2009; Szabó E. 2008), a szókincs bővülésének változatos és kreatív módjait (pl. Kolozsvári Grandpierre 1979), terminológiáját (pl. Fenyvesi–Kis–Várnai szerk. 1999; Kis szerk. 1997; Sourdöt 1991; Tóth Sz. 2008), történetét (pl. Bárczi 1932; Kis 1997) és szerepköreit (pl. Drake 1980/2002; Jelisztratov 1998; Kis 2006; Moore et. al. 2010; Partridge 1933/2002; Sipos 1988) vizsgálja, s több tanulmány szól az iskolások feleleteiben, dolgozataiban, illetőleg az idősebbekkel folytatott beszélgetésekben is előforduló szlengszavak kérdésköréről (pl. Koltói 1994; S. Varjú 2006; Vallent 2008), a fiatalok nyelvi és a kommunikációs kompetenciájáról, annak anyanyelv-pedagógiai vonatkozásairól (pl. Bóna 2012; Bóna–Neuberger 2013; Laczkó 2000, 2007, 2008; Wacha 1996). A szlenggel kapcsolatos nyelvi attitűdök vizsgálata, a beszélőközösség nyelvi mentalitásának kérdése (Kiss 2002) azonban a téma megközelítésének egy újabb lehetőségére hívja fel a figyelmet. Nevezetesen arra, hogy az egyre több beszédhelyzetben válogatás nélkül használt szleng nem tulajdonítható egyszerűen a „mai fiatalok” nyegle magatartásának, nyelvi, kommunikációs és metanyelvi kompetenciájuk hiányosságainak. Amikor egy fiatal formálisabb nyelvhasználati szintéren is szlengszót használ, nem egyszerűen „kicsúszik” a száján, különösen nem az írott, tehát tervezett szövegalkotás során. Nem jelenthetjük ki, hogy minden – az idősebbek értelmezésében – szituációt tévesztett szóhasználat oka a szerkesztés- és közléstudásbeli képességek hiánya. S ha nem az, akkor mi?

A kutatásban megkérdezett tanulók válaszainak mélyreható elemzése, gyakorló középiskolai tanárként saját diákjaim állandó részt vevő megfigyelése, s az őket körülvevő és formáló társadalmi folyamatok megismerése alapján arra következtethetünk, hogy „hibák” sokasága helyett sokkal inkább nyelvhasználati változásnak, ezzel párhuzamosan a nyelvi mentalitás módosulásának lehetünk szem- és fültanúi. A változásokat pedig közismerten

előszeretettel értékeli negatívan a laikus lélek és agy (Kiss 2003). Gondoljunk a hagyományos társadalmi és nyelvi normák lazulására, amely az élet bármely területén, a családban, az iskolában, a médiában stb. érzékeltetheti hatását (vö. pl. Balázs 2000 és 2003; Bencédy 1994; Takács 2007; Verebélyi 2009), a felnőtt → gyermek irányú másodlagos szocializáció megfordulására (Kiss 1996; l. digitális bevándorló ← digitális bennszülött), a hagyományok háttérbe szorulására (Nyíri 2006), a familiáris és további szociális hálók gyengülésére (Kiss 2003). S a felsoroltak egyik legékezebb szemléltetője a társadalom jelenségeire és változásaira mindig is különös gyorsasággal reagáló szleng (Tolcsvai Nagy 2004).

2. Célkitűzések, hipotézisek

A dolgozatnak nem célja a szleng szakirodalmi meghatározásainak megújítása, sem „egymondatos” definíció formájában (Kövecses 2009; Péter 1999), sem az adatközlők erre vonatkozó véleményének ismertetésével. A téma hosszabb körülménye a dolgozat elméleti bevezetőjében a továbbiakban tárgyalatokhoz ad hivatkozási alapot.

A kutatás alapvető hipotézise, hogy a többség által problémaként, a fiatalok közlésbeli képességeinek hiányosságaként értelmezett „szlengesedési” folyamat nem pusztán és nem minden esetben hiba, hanem olyan társadalmi változások leképeződése a nyelvhasználatban, mint a család és további kisebb-nagyobb közösségek kapcsolatainak gyengülése, a hagyományos értékek válsága, a stabil viszonyítási pontok, mércék és normák, az értéktulajdonítás bizonytalanná válása, a szocializáció irányának kölcsönössé válása, illetve megfordulása a másodlagos szocializációban. Alapvető funkcióinál fogva a szleng mindig is rendkívüli gyorsasággal és könnyedséggel válaszolt a társadalom változásaira, kihívásaira, mint amilyenek a fenti folyamatok is. A fiatalok nyelvi attitűdjeinek és nyelvhasználati szokásainak a megismerésével az a célom, hogy bebizonyítsam: nem minden tanulóól idegen a nyelvhasználati helyénvalóság fogalma és a nyelvi alkalmazkodás képessége, aki ezzel kapcsolatos „hibát” követ el szóbeli vagy írott megnyilvánulásaiban. Csupán arról van szó, hogy számos szlengszó esetén többek között a szüleitől, a tanáraitól és a médiából kapott minta miatt egyrészt mást gondol a megfelelő – nem megfelelő viselkedés határaitól, másrészt az adott szavak, kifejezések idősebbek szerinti stílusértékéről, ami a beszélőközösség nyelvi mentalitásának módosulását is jelzi.

Ezzel kapcsolatos további feltételezéseim a következők:

1) A mai kor fiataljainak gyakorlatában kevésbé játszik szerepet a szleng lázadó funkciója, a használat oka sokkal inkább a pusztá megszokás.

2) A szleng létezését egyértelműen jónak tartják, nem kívánnak róla leszokni azzal együtt sem, hogy használata okozott már nekik kellemetlenséget.

3) Mindezeket illetően területi eltéréseket nem, életkorit és nemit viszont már megkülönböztethetünk: az idősebb tanulók nyelvi tudata fejlettebb (pl. válaszaik kevésbé kisarkítottak, sikeresebbek a nyelvi alkalmazkodásban), mint a fiatalabb adatközlőké, illetőleg a lányok jobban igyekeznek és képesek is kerülni a szleng használatát, mint a fiúk.

4) Főként szüleiktől, de kisebb részben tanáraiktól is hallanak szlenget, amit pozitívan értékelnek, sőt el is várnak.

5) A határon túli fiatalok a magyarországiakhoz hasonlóan kedvelik a szlenget, de kevésbé használják azt. Szüleiktől és tanáraiktól általában nem is hallanak ilyet, és el se várják tőlük.

6) Kedvelik a médiában hallott szlenget, a politikusokét viszont nem.

7) A szülői, nagyszülői korosztályhoz tartozó falusi adatközlők nem kedvelik, ha ilyet hallanak gyermekeiktől, unokáiktól vagy a falubeli fiataloktól, de néhány szót eltanultak és használnak.

A téma összetettsége miatt a szleng számos kapcsolódó kérdéskörével is érdemes lenne foglalkozni, így például a szleng egyetemességével, hogy a társadalmi fejlődés mely fokán jelenik meg a szleng, hogy milyen kapcsolatban áll a kultúrával, a hagyományokkal, a standarddal, a nyelvi újítással és az infokommunikációs eszközökkel, hogy milyen mértékben felelőse a nyelvi közlések félreértésének, vagy azzal, hogy miként vélekednek róla a többi tudományterület képviselői (pszichológusok, szociológusok, filozófusok, folkloristák, irodalmárok stb.). A kellő tudományos színvonalat szem előtt tartva azonban a doktori disszertáció kereteibe, egyelőre, a fent felsorolt kérdések vizsgálata fér bele.

3. Az értekezés szerkezete

A dolgozat eleje részletesen körüljárja a szleng és a nyelvi attitűd fogalmát. Az eltérő meghatározásokhoz, megközelítésekhez és hozzáállásokhoz vezető terminológiai kérdéseket a szleng történetén keresztül mutatja be, mibenlétéhez pedig a szakirodalmi hagyománynak megfelelően a funkciók ismertetésével közelít. Külön kitérek a szleng esetén elengedhetetlen társadalmi beágyazottságra, illetve a vele kapcsolatos általános hozzáállásra, valamint a

közütematást illető kérdésekre is, szót ejtve a szociolingvisztikai szemlélet meggyökerezéséről az anyanyelvi nevelésben. A fiatalok nyelvi attitűdjeire vonatkozó következtetések alapját az ország háromszázhusz tanulójától kérdőív segítségével gyűjtött objektív és szubjektív nyelvi adatok képezik, amelyek megbízhatóságát további kiegészítő módszerek hivatottak biztosítani. A dolgozat nemcsak az adatgyűjtés módszereit ismerteti, hanem a fiatalok lélektanáról is szól, amely fontos adalékként szolgál a szleng térnyerése, illetőleg a köznyelv „szlengesedése” okainak megismeréséhez. Egy a kutatáshoz szorosan nem tartozó előzetes vizsgálat eredményeinek közlése azt is bemutatja, hogy milyen tankönyvi ismeretek befolyásolhatják a pedagógusokat és a tanulókat a véleményalkotásban a szlengről, hogy a nyelvtanórán megszerezhető ismeret mennyire képes tudatosítani a diákokban az általuk ténylegesen alkalmazott szavak, kifejezések, valamint nyelvi viselkedésük megítéltetését.

A tanulók válaszait nemcsak diagramokon ábrázolt százalékos adatok formájában mutatom be. Az értelmezés fontos része az adatközlői idézetek közlése is, amelyek szó szerinti hasonlóságaikkal egyrészt megerősítik a zárt végű kérdésekre adott válaszok hitelességét, másrészt bizonyítják, hogy az eredmények nem ad hoc jellegűek, hanem a korcsoport teljes magyarországi közösségének nyelvi mentalitásáról árulkodnak. Az, hogy a fiatalok saját bevallásuk szerint mire és hogyan használják a szlenget, észlelik-e annak előnyeit és hátrányait, s ezzel együtt miként viszonyulnak hozzá, továbbá az, hogy az őket nevelő pedagógusoktól milyen hozzáállást várnak el, csupán annak a jéghegynak a csúcsát jelzik, amelyet a többség problémaként érzékel, s amelynek mélyebb rétegeiről a bevezető sorok elején szóltam.

A következtetésekhez két további, egyelőre csupán kiegészítő kutatás eredményei is hozzájárulnak. Ezek egyúttal felhívják a figyelmet az eddig részletesen nem vizsgált területek jelentőségére is, és kijelölik a kutatás folytatásának két lehetséges irányát, amely szerepel is későbbi terveim között. Ez a két terület: a határon túli magyar fiatalok, valamint a falusi, idősebb korosztályokhoz tartozó adatközlők attitűdjeinek megismerése a szlengről. A külső régiókban elszigeteltebb közösségekben élő magyar középiskolások esetén a szleng választása a regionális nyelvváltozatok rovására a kisebbségi kétnyelvűségi helyzetből adódóan sajátos következményekkel járhat. Ennek érzékelése is oka lehet annak, hogy a Magyarországon megfigyelhető nyelvhasználati változások „megszelídülve”, illetőleg fáziskéséssel jutnak el oda (vö. Lanstyák 1998: 19). Ennek megfigyelése és a különböző nemzedékeket képviselő beszélőkkel készített interjúk értelmezése segít ábrázolni azt a folyamatot, amelynek aktuális végpontját a fiatalok nyelvi mentalitása jelenti. A jelenség társadalmi összefüggéseit a dolgozat végi fejezet mutatja be részletesen.

4. Elméleti háttér

A következtetések alapja tehát egy fiatalok körében végzett nyelviattitűd-kutatás a szlengről. Mint említettem, a dolgozat részletesen körüljárja a két kulcsfogalmat. A szleng napjaink egyre terjedő, ám még mindig kevésbé kutatott, meghatározását, nyelvrendszeri helyét és jellemzőit illetően is számos szakirodalmi ellentmondást mutató, összetett, dinamikus nyelvi, társadalmi és pszichológiai jelensége. Ez a komplexitás erősen nehezíti meghatározását (Eble 1999a: 227), sőt a kutatók többsége szerint „nem is lehet funkciójától és használatától függetlenül definiálni” (Eble 1999b: 138). A szakirodalmi ambivalencia egyik alapja, hogy „[a] szleng nemcsak időben változik, mégpedig viszonylag igen gyorsan, hanem más-más helyet foglal el az egyes nemzeti nyelvközösségek nyelvhasználati változásainak rendszerében, s ez az egyes nemzeti szlengek összetételében és funkcióiban is tükröződik” (Péter 1999: 26). A magyar szleng is évszázadokon át tartó nyelvi-nyelvhasználati és társadalmi változások során jutott el jelenlegi állapotáig és módosult megítéléséig. A felé irányuló attitűdök változatosságát akkor érthetjük meg, ha történeti háttérével is tisztába kerülünk.

A terminológiával kapcsolatos problémákat kiválóan jelképezi a *slang* szó eredetének bizonytalansága. A XVIII. század óta adatolt angol szót a *sling* 'eldob' vagy a *beggar's language* 'koldusnyelv', *rouges' language* 'csavargónyelv' kifejezésekből eredeztetik (Eble 1999a: 227). Első előfordulásaiban az alvilági csoportok speciális szókészletét jelölte, a *cant*, a *flash* és az *argot* 'tolvajnyelv' jelentésű szavak szinonimájaként (a szlavisták többsége például máig rokon értelműként kezeli az *argó*, *zsargon*, *tolvajnyelv* és *szleng* terminusokat az orosz nyelvben, l. Fenyvesi I. 1997, Tóth Sz. 2008). A nemzetközi terminológiai keveredés gyökerei tehát évszázadokkal ezelőttre nyúlnak vissza, s a magyar példához hasonló alakulási tendencia figyelhető meg más nyelvek esetén is. Ezért is lehet alapja Kis Tamás azon elképzelésének, hogy a szleng nyelvi univerzálé, azaz „minden beszélt nyelvnek minden korszakában jelen van” (Kis 1997: 241, l. még Kis 2006), de ennek bizonyítására természetesen nem áll elegendő empirikus anyag rendelkezésünkre (l. Péter 1999). Az eredetileg csavargók, koldusok, tolvajok rejtőzködését elősegítő sajátos szókészlet – amelyről már a XIII. századból is maradtak feljegyzések – a XX. század társadalmi változásai során további rétegek nyelvhasználatába is kezdett beszüremkedni, ennél fogva a szókincset jelölő műszók jelentése is elkezdett kibővülni. Így az alvilág nyelvét, az *argót* (*fattyúnyelv*, *jassznyelv*) ma már inkább a szleng egyik változataként tartjuk számon (Szabó D. 2011), akárcsak az *ifjúági nyelvet* vagy a *diáknyelvet*, hiszen ezek a megnevezések is csupán egy

szűkebb rétegre vonatkoznak, amelyekhez viszont nem kizárólagosan kötődik a szleng használata. John Camden Hotten szótáríró pedig már 1913-ban így fogalmazott: „a szleng ma már nemcsak az utcákon és a börtönökben hallatja hangját, hanem az ügyvédi kamarában, a bírói pulpituson, a templomi szószéken vagy akár a parlamentben is” (Hotten 1913/2013: lapszám nélkül, a fordítást köszönöm Siptár Péternek; l. Partridge 1933/2002: 24 is).

A változatos és sokszor egymásnak ellentmondó terminusok, meghatározások sűrűjében szükséges elhatárolódni, mit is tekint a dolgozat szlengnek, mivel kapcsolatban fogalmazza meg tehát következtetéseit. Értekezésemben a mai hazai gyakorlatnak megfelelően a *szleng* terminust használom Péter Mihály közelítőleges meghatározását, helyesebben felfogását követve. Magam is azt tartom, hogy a szleng a fiatalabb nemzedékek körében különösen kedvelt beszéd mód – azaz egyfelől szó- és kifejezőkészség, másfelől sajátos nyelvhasználati-stilisztikai forma (Kis 1997), de nem stílus, sem nem szociolektus (Péter 1999) –, amelynek „elterjedtsége ma már sem »függőlegesen«, sem »vízszintesen«, sem nemzedéki megoszlásban nem lokalizálható” (Péter 1980: 275). Nyelvtana tehát voltaképpen azonos a köznyelvével, és a szókincse eltérő (Bárczi 1932, vö. még Eble 2004: 263 és az „argó” normájával kapcsolatban Benkő 1988: 24).

A nyelvi attitűd fogalmát és terminusát a jelenség szociálpszichológiai (Csepeli 2002) és nyelvtudományi megközelítéseinek megismerése után Kiss Jenő meghatározásában használom, amely szerint „az egyes embereknek és emberek csoportjainak nyelvekkel, nyelvváltozatokkal, nyelvi jelenségekkel és elemekkel, illetőleg a konkrét nyelvhasználattal szembeni beállítottságát, hozzájuk való viszonyulását, róluk kialakult értékelő jellegű vélekedését jelöli” (Kiss 1995: 135). A nyelvi attitűdök napjaink jelentős kutatási területét képezik – joggal. Szerepet játszanak a csoportidentitás kifejezésében (Domonkosi 2004: 26), befolyásolják az idegen nyelvek tanulásának motivációit és hatékonyságát, valamint komoly hatással lehetnek a nyelvek, nyelvváltozatok életére, a nyelvi változások alakulására is (Fasold 1984: 148, l. még Domonkosi 2004, Gardner 1985, Kiss 1996), hiszen „az a nyelvváltozat, az a nyelvi forma terjed, hódít, amelyhez ilyen-olyan okból társadalmi elismertség, tekintély, tehát presztízs kapcsolódik – mert követésre, utánzásra, méltónak érzik. S az szorul vissza előbb-utóbb, amelyikhez társadalmi megbélyegzés, leértékelés, lenézés, tehát stigma társul – mert helytelennek, kerülendőnek, szégyellnivalónak érzik-vélik” (Kiss 2001: 218), noha a használat mértéke és foka természetesen nem csupán az attitűdöktől függ. A nyelvi attitűdök általában szorosan kapcsolódnak az egyes nyelvek, nyelvváltozatok beszélőivel kapcsolatos attitűdökhöz is (Preston 2002: 40), gondoljunk a szociolingvisztikában nyelvi értékítéletnek nevezett jelenségre (Kiss 1995: 145). A kérdéskör

pedig egy harmadik tényezővel, a nyelvi tudatossággal is összefügg: ciprusi fiatalok körében végzett kutatások szerint a saját nyelvváltozat standardtól való különbségeinek tudatosítása a standard beszédprodukció javulását eredményezte (l. Domonkosi 2007). Tehát a szlenggel kapcsolatos nyelvi ismeretek közlése szintén a pedagógusok aktuális és fontos feladatai közé tartozik.

Kiss Jenő szavaival a homo sapiens egyfelől azzal tűnik ki az élővilág egyedei közül, hogy olyan kommunikációs eszköze van, amilyen az (emberi) nyelv, másfelől azzal, hogy annak általa ismert változatairól – önreflexióval vagy másoktól való tanulással elsajátított, tudományosan igazolt vagy éppen téves – tudása, véleménye van. „Amiről szó van, az a nyelvi mentalitástörténetbe tartozik, s mint ilyen a mentalitástörténet része. Mivel nyelvi mentalitásunknak nyelvhasználat-befolyásoló szerepe is van, a vele való foglalkozás a mindenkori jelenben is adhat értékes segítséget a kutatás számára” (Kiss 2002: 386). A dolgozatban bemutatott nyelviattitűd-vizsgálat eredményei is abból a szempontból válnak majd fontossá, hogy a mindenkori és a mai fiatalok hozzáállása a szlenghez milyen hatással van a magyar nyelv helyzetére és használatára, s hogy ez milyen társadalmi változások nyelvi leképeződése.

5. A kutatás módszertana

A kutatásban elsődlegesen vizsgált korosztály a magyarországi középiskolák 9. és 12. évfolyamának tagjai, azaz a 14–15 és a 18–19 éves tanulók. Az alapsokaság magas létszámára való tekintettel kizárólag a rétegzett mintavétel módszerével dolgozhattam. 2010 tavaszán a hét magyarországi régió nyolc iskolájába (Közép-Magyarországon belül kettőbe: egy fővárosiba és egy vidéki Pest megyeibe) látogattam el személyesen, ahol a két évfolyam egy-egy osztályában nagyjából egy tanórát igénylő szociolingvisztikai kérdőívet tölttettem ki, ideális esetben tíz lánnyal és tíz fiúval (de mindenképpen legalább húsz fővel osztályonként). Az így kapott, összesen háromszázhusz kérdőív feldolgozása kategóriák létrehozására, általános következtetések levonására is lehetőséget ad. A kérdőívben az eldöntendő kérdések megválaszolása mellett azok indoklását, a szabad véleménynyilvánítást is jelentős mértékben kértem az adatközlőktől.

A konvergencia elvének megfelelően a kutatáshoz további kiegészítő, eltérő vonatkozásban torzító módszereket is alkalmaztam (vö. pl. Wardhaugh 1995: 22). Időbeli és fizikai lehetőségeimhez mérten osztályonként egy-egy adatközlővel, tehát összesen tizenhat fővel: nyolc lánnyal és nyolc fiúval irányított szociolingvisztikai interjút is készítettem. Itt

főleg a kérdőív nyitott végű kérdéseit tettem fel újra, mert előzetes tapasztalataim alapján feltételeztem, hogy a diákok ezekre fognak írásban a legkevesebb eséllyel kielégítő módon vagy egyáltalán válaszolni. Emellett természetesen további kapcsolódó irányok felé is hagytam elterelődni a beszélgetést. A kérdőív és az interjú mellett további hasznos és hiteles nyelvi adatok származtak egy harmadik adatgyűjtési módszer: a nyelvhasználati napló feljegyzéseiből (l. Kiss 1995: 46), amelyet 2010 szeptembere óta vezetek minden, a témához kapcsolódó megnyilvánulásról bármelyik középiskolás (korú) diáktól, illetve felnőttől az iskolák folyosójáról, az utcáról, a tömegközlekedési eszközökről, a televízióból, a rádióból, de az újságokból, az internetes oldalakról és a közösségi oldalak üzenőfalairól is. Gyakorló középiskolai tanárként pedig naponta szembesülök a vizsgált kérdéskör jelenségeivel.

A fiatalok nyelvi attitűdjeit és nyelvhasználati szokásait vizsgáló kutatást különlegességgént és újdonságként egészíti ki a széles korosztályi skálán elhelyezkedő, falusi adatközlők hozzáállásának szemügyre vétele, akik már saját gyermekeik, unokáik, illetve a média változatos nyelvezetével szembesülve alakították ki véleményüket a szlengről, sőt akár használják is azt – természetesen jóval kisebb mértékben. Az MTA-ELTE Geolingvisztikai Kutatócsoportjához 2010 szeptemberében tudományos segédmunkatársként csatlakozva lehetőségem nyílt arra, hogy az Új magyar nyelvjárási atlasz számos kutatópontján saját kutatási témámról is kérdezhessem az adatközlőket az életkorukhoz, élethelyzetükhöz alkalmazkodó nyílt végű kérdésekkel, például: „Mindig megérti a fiatalokat? Használják-e gyermekei / unokái olyan magyar szavakat, amelyeket el kell magyaráztatnia velük? Tetszenek Magának ezek a szavak, kifejezések?” stb. (A projektről részletesen l. Kiss 2006, továbbá a kutatócsoport honlapját: <http://umnya.elte.hu>.) Ez a módszer összesen húsz fiatal, középkorú és idős felnőtt adatközlő gondolataival egészíti ki a kutatást.

Végezetül egy újabb oldalról segítik értelmezni a következtetéseket az egyelőre egy határon túli középiskolában végzett kutatás eredményei: egy kolozsvári líceum húsz 9. és húsz 12. évfolyamos tanulójának véleménye. Az itt kitöltetett kérdőív nagy része megegyezett a Magyarországon használttal, néhány kérdést pedig a kisebbségi kétnyelvűségi helyzetből fakadó szociolingvisztikai sajátosságokra koncentrálnak módosítottam és illesztettem be. Például: „Szerinted különbözik a magyarországi és a nálatok használt magyar szleng? Minden alkalommal megértetted, ha valaki magyar szlenget használt? És ha valaki román szlenget használt? Melyik szleng tetszik jobban? magyarországi / romániai magyar / román” stb. A válaszok alapján tett megállapítások természetesen nem általánosíthatók sem a határon túli magyar fiatalok összességére, de még az erdélyi diákokra sem. Fontos kiegészítéseket ad viszont a szleng, a nyelvhasználati változás és a nyelvimentalitás-változás kérdésköréhez.

6. Eredmények

A kisebb hipotézisek igazolódása a következőképpen alakult. A szleng szerepköreivel kapcsolatban helyes volt az a feltételezés, hogy a fiatalok sokkal inkább megszokásból, semmint további okoknál fogva – s különösen nem lázadásból – élnek szlenggel. Az előre megadott válaszlehetőségek közül a tanulóknak mindenhol közel azonos hányada jelölte meg funkcióként az egyszerűsítést és a társalgás feloldását, a harmadik leggyakoribb a megszokás volt, a rejtőzködés és a lázadás pedig a sor végére került. Miként Tolcsvai Nagy Gábor (2004: 105) is írja: „amilyen mértékben elterjedt ez az értékmegvonó, ironizáló nyelv, olyan mértékben veszített eredeti karakteres vonásaiból, olyan mértékben csökkent a szembenállás kinyilvánítása [...] megszűnt ellenállónak vagy veszélyesnek lenni a szlenges társalgás”.

A fiatalok a magyarországi kutatópontokon és a kolozsvári iskolában is egyöntetűen jónak tartják a szlenget: háromnegyedük kedveli, és nagyjából ugyanennyien nem is kívántak még felhagyni vele. Holott saját bevallásuk szerint is kerültek már miatta kellemetlen helyzetbe, vagy azért, mert nem értették a másik által használt szó jelentését (61,9%), vagy azért, mert szándékuk ellenére is használták felismerten nem helyénvaló módon (73%). Ezekkel kapcsolatban is igazolódott az életkori és a nemi különbségekre vonatkozó hipotézis: a 12. osztályos adatközlők, illetve a lányok önbevallásos alapon sikeresebbek voltak a nyelvi alkalmazkodásban. A végzős tanulók a legtöbb kérdésről összetettebben nyilatkoztak, mint a fiatalabbak.

Feltételezéseim a tanártól és a szülőktől használt szlenget, valamint a fiatalok kijavítását illetően csak részben igazolódtak. Míg pedagógusaikat sokan mesterkéltnek, bizalmaskodónak és komolytalannak tartják a szleng használatakor, a familiáris nyelvhasználat szintjén ugyanez kedvességet és bizalmas viszonyt jelez számukra. Noha szüleiktől közel azonos mértékben nem kedvelik a szleng használatát (47%), mint tanáraiktól (42%), az elvárások terén már több különbséget találhatunk. A tanulóknak csupán 15%-a várja pedagógusa egyértelmű elfogadását a tanórán elhangzott szlenggel kapcsolatban (további 21%-uk megszorításokkal tartja elfogadhatónak), de ugyanilyen kis hányaduk (12%) várja el, illetve tapasztalja a szleng kijavítását a szüleitől. A másodlagos szocializáció legfontosabb szereplőitől hallható szleng azonban egy további szerepet is magára ölthet a bizalmas viszony ápolásán túl: megerősítésként szolgálhat a fiatalok számára. „A szülők is gyakran használnak szlenget, max nem olyan mértékben mint a fiatalság. Ezért egy szavuk sem lehet” (Tapolca, 12., lány). Igazolódott az is, hogy bár a külső régiók fiataljai (legalábbis a negyven kolozsvári tanuló) ugyanannyira kedvelik a szlenget, mint magyarországi társaik,

sokkal nagyobb mértékben (72,5%) várják (és fogadják) el pedagógusaik kijavítását, továbbá szüleiktől is kevésbé hallanak ilyen szavakat. „A kisebbségi helyzet az ízlés terén is erősen felértékeli a kulturális tradíciók, a klasszikus irodalmi értékek szerepét. [...] Az esztétikailag értékesebb ízléskategóriák aránya szórvány-szituációban magasabb” (Gereben Ferencet idézi Péntek 2009: lapszám nélkül).

A média nyelvhasználatára vonatkozó hipotézis szintén csak részben teljesült: a tanulók fele ellenzi az ott hallott szlenget, a politikusokra vonatkozóan viszont ez a szám már 80%. A különbség oka, hogy az általuk hallgatott, olvasott (kereskedelmi) médiaszereplőktől el se várják, hogy mintaszerűen kommunikáljanak, míg az ország döntéshozóitól igen. Internetgazdasági kutatások eredményei arra hívják fel a figyelmet, hogy nemcsak a média befolyásolja a digitális bennszülöttként is jellemzett fiatalokat, hanem fordítva, ez pedig visszahat a szélesebb közösség szokásaira is.

A szülői, nagyszülői korosztályba tartozó falusi adatközlők gondolatai bizonyos mértékig cáfolták az utolsó hipotézist, ugyanis nem mindenki utasítja el a gyermekétől, unokájától és más fiataloktól hallott szlenget. Volt, aki elítélően nyilatkozott róla, de több pozitív attitűdről tanúskodó vélemény is akadt, amely olykor még az ilyen szavak eltanulását is eredményezi: „ha fiatalokkal vagyunk, [...] akkor már én is jobban azt szeretem, ahogy a fiatalok beszélnek” (Egyházasrádóc, 63, nő). Végül érdemes kiemelni egy középkorú, a szleng terjedéséről egyébként negatívan nyilatkozó adatközlő gondolatát: „De hát azt mondják a nyelvészek, hogy ha sok ember ugyanígy használja, akkor így fog változni a nyelv. Így mondták a rádióba” (Hernádszurdok, 46, nő).

Nemcsak arra kell tehát gondolnunk, hogy a szabályok enyhülését eredményező társadalmi folyamatok nyilvánulnak meg a fiatalok nyelvi magatartásában, hanem a fiataloknak az egyre megújuló világ jelenségeire reagáló nyelvhasználata is visszahat a szabályok módosulására. Az otthoni és az iskolai figyelmeztetés elmaradása vagy egyre enyhébb kifejeződése érthető módon azt sugallhatja a fiataloknak: szóhasználatuk helyénvaló, vagy legalábbis nem tiltott, így téves kép alakulhat ki bennük a beszédpartner elvárásairól. Az őket körülvevő változékony világ pedig nem sokat segít az eligazodásban. Sőt: ebből a világból azt látják, hogy „a legtöbben így beszélnek körülöttem, és ez hozzátartozik a mindennapokhoz” (Miskolc, 12., fiú), illetve: „Manapság kiröhögik az olyanokat akik tájszólással vagy simán, értelmesen beszélnek” (Budapest, 12., fiú). A szleng fogalma pedig különösen viszonylagos: „az azzal kapcsolatos változások, hogy mit tartunk semleges vagy formális nyelvhasználatnak, azt is megváltoztatják, hogy mit tartunk szlengnek” (többek között Andersson–Trudgill 1990 alapján Lantto 2012: 9 – fordítás tőlem, P. A.).

A közösségben élésre bármelyik korosztálynál jobban vágyó serdülőket ma olyan világ veszi körül, amelyben a szűkebb és tágabb normákat továbbhagyományozó család háttérbe szorul, amelyben a felgyorsult élet türelmetlenséget és bizonytalanságot eredményez, amelyben a másik földrészen élők egy kattintással elérhetők, miközben a számítógép előtt ülők a magánytól és a kirekesztettségétől félnek (Bańcerowski 2010). A közösségépítő szleng erre jelenthet gyógyírt (Chapman 1999), s nemcsak a fiatalok kortárscsoportjait, hanem a szüleikkel, nagyszüleikkel való kapcsolatukat illetően is. Csodálkozhatunk-e hát azon, hogy ekkora teret hódított napjainkra? S a terjedést nemcsak az motiválja, hogy ki-ki számára különféleképpen „elviselhetőbbé” tegye a kort, amelyben élünk (Matolcsi-Papp 2006: 155). Szociolingvisztikai alaptétel, hogy a nyelvi változás ütemét társadalmi körülmények befolyásolják: a felszínes, ritka kapcsolatok és kommunikáció gyorsabb nyelvi változásokat eredményez (Kiss 2003: 46). Tehát a szlengszavak stílusértékének módosulása, a köznyelv felé történő áramlása, illetőleg változatos nyelvhasználati színtereken tapasztalható megjelenése a sokak által sokféleképpen megfogalmazott társadalmi folyamatok egyik több oldalról is támogatott következménye.

7. Kitekintés

A kutatást a továbbiakban érdemes lenne kiterjeszteni további erdélyi, illetőleg felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyar fiatalok nyelvhasználatának vizsgálatára, valamint a ma már csupán néhány ezer főt számláló, s egyre fogyatkozó magyar népességű területekre is. Ott a középiskolás fiatalok többségének kétnyelvűségében az államnyelv dominál, és szüleik, nagyszüleik anyanyelvét csupán familiáris közegben beszélik, ezért a kérdőív további, jelentős módosításokat igényelne a még speciálisabb szociolingvisztikai helyzet figyelembe vételéhez. Az itt kapott eredmények tovább segítenék annak az ívnek a megrajzolását, így annak a folyamatnak a részletesebb megismerését, amelyet a magyarországi és az egyelőre magyartöbbségű külső régiók alapján fogalmazhatunk meg.

Távlati terveim között szerepel tehát, hogy a magyar szleng határon túli helyzetének, funkcióinak, megítélésének nagyobb és rétegzettebb mintára alapozott vizsgálatán keresztül, valamint további kutatások eredményeivel (pl. különböző korosztályú adatközlők véleményének megismerésével és értelmezésével) bővítsem és árnyaljam a „szlengesedés”-ről mint nyelvhasználati változásról, a beszélőközösség nyelvi mentalitásának módosulásáról írtakat.

A tézisekben hivatkozott irodalom

- ANDERSSON, LARS GUNNAR – TRUDGILL, PETER 1999. A szleng. In: FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 247–60.
- BALÁZS GÉZA 2000. A média nyelvi normája. Magyar Nyelvőr 5–24.
- BALÁZS GÉZA 2003. Az új média retorikája. Vigília 1: 12–8.
- BAŃCZEROWSKI JANUSZ 2010. Mi fenyegeti a jövő nemzedék nyelvi kultúráját? Néhány megjegyzés. Magyar Nyelvőr 16–21.
- BÁRCZI GÉZA 1932. A „pesti nyelv”. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 29., Budapest.
- BENCÉDY JÓZSEF 1994. A beszélt nyelv és a norma. In: KEMÉNY GÁBOR – KARDOS TAMÁS szerk. A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában. Az MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest. (Linguistica. Series A. Studia et dissertationes 16.) 17–21.
- BENKŐ LORÁND 1988. Irodalmi nyelv – köznyelv. In: KISS JENŐ – SZÜTS LÁSZLÓ szerk. A magyar nyelv rétegződése. I. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest. 15–33.
- BÓNA JUDIT 2012. Hogyan mondanak vissza hallott szövegeket a középiskolások? Anyanyelv-pedagógia 2. URL: <http://anyp.hu/cikkek.php?id=379>. [Letöltve: 2012. 08. 16.]
- BÓNA JUDIT – NEUBERGER TILDA 2013. A spontán beszéd önellenőrzési folyamatainak életkor-specifikus sajátosságai. Magyar Nyelv 426–40.
- CHAPMAN, ROBERT L. 1999. Mi a szleng? In: FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 273–9.
- CSEPELI GYÖRGY 2002. Szociálpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest.
- CSINTALAN KATALIN 2012. Szlovákiai és magyarországi diákszleng kutatása. Rigorózus doktori dolgozat. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- DOMONKOSI ÁGNES 2004. A nyelvi attitűdök és a nyelvhasználat szabályozottsága. In: KURTÁN ZSUZSA – ZIMÁNYI ÁRPÁD szerk. A nyelvek vonzásában. Köszöntő kötet Budai László 70. születésnapjára. Veszprémi Egyetemi Kiadó, Eger–Veszprém. 25–31.
- DOMONKOSI ÁGNES 2007. Attitűd, értékítélet, minősítés: az értékszempont érvényesülése a nyelvi-nyelvhasználati reflexiókban. In: ZIMÁNYI ÁRPÁD szerk. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Nova Series Tom. XXXIV. Sectio Linguistica Hungarica. EKF Líceum Kiadó, Eger. 38–54.
- DRAKE, G. F. 1980/2002. A szleng társas szerepe. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA – KIS TAMÁS szerk. A szlengkutatás 111 éve. (Szlengkutatás 4.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 293–302.
- EBLE, CONNIE C. 1999a. Szleng. In: FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 227–33.
- EBLE, CONNIE C. 1999b. A szleng meghatározásáról. In: FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 135–40.

- EBLE, CONNIE C. 2004. Slang and Antilanguage. In: DITTMAR, NORBERT – MATTHEIER, KLAUS J. – TRUDGILL, PETER eds. Sociolinguistics. An international handbook of the science of language and society / Soziolinguistik. Ein internationales Handbuch zur Wissenschaft von Sprache und Gesellschaft. 2nd completely revised and extended edition. Walter de Gruyter, Berlin – New York. 262–7.
- FASOLD, RALPH 1984. The Sociolinguistics of Society. Blackwell Publishing, Oxford.
- FENYVESI ISTVÁN 1997. Az orosz szleng és kutatása. In: KIS TAMÁS szerk. A szlengkutatás útjai és lehetőségei. (Szlengkutatás 1.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 185–233.
- FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- GARDNER, R. C. 1985. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation. Edward Arnold Publishers, London.
- HOTTEN, JOHN CAMDEN 1913/2013. The Slang Dictionary. Etymological, Historical and Anecdotal. Chatto&Windus, London. URL: <http://www.gutenberg.org/files/42108/-42108-h/42108-h.htm>. [Letöltve: 2013. 04. 13.]
- JELISZTRATOV, VLADYIMIR 1998. Szleng és kultúra. (Szlengkutatás 2.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- KIS TAMÁS 1997. Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In: Uő. szerk. A szlengkutatás útjai és lehetőségei. (Szlengkutatás 1.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 237–93.
- KIS TAMÁS 2006. Nyelvi univerzálé-e a szleng? URL: http://mnytud.arts.unideb.hu/-szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm. [Letöltve: 2008. 01. 12.] (Eredeti megjelenés: KIS, TAMÁS 2006. Is Slang a Linguistic Universal? In: SZABÓ, DÁVID ed. L’argot: un universel du langage? (Revue d’Études Françaises 11.) ELTE, Département d’Études Françaises – Centre Interuniversitaire d’Études Françaises, Budapest. 125–41.)
- KISS BEÁTA 2012. Szlengelemek vizsgálata a szlovákiai magyar nyelvhasználatban. Rigorózus doktori dolgozat. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- KISS JENŐ 1995. Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- KISS JENŐ 1996. A nyelvi attitűd és a másodlagos nyelvi szocializáció: vizsgálatok nyelvjárási környezetben. Magyar Nyelv 138–51.
- KISS JENŐ 2001. A nyelvi attitűd: a nyelvjárásokhoz és a köznyelvhez való viszonyulás. In: Uő. szerk. Magyar dialektológia. Osiris Kiadó, Budapest. 218–29.
- KISS JENŐ 2002. A nyelvi mentalitás(történet) egyik fejezetéhez. In: ABLONCZY BALÁZS et. al. szerk. Hagyomány, közösség, művelődés: Tanulmányok a hatvanéves Kósa László tiszteletére. BIP Kiadó, Budapest. 386–90.
- KISS JENŐ 2003. Általános kérdések. In: KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC szerk. Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest. 11–68.
- KISS JENŐ 2006. Egy új magyar nemzeti nyelvatlasz szükséges voltáról. Magyar Nyelv 129–42.
- KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL 1979. Herder árnyékában. Magvető Kiadó, Budapest.

- KOLTÓI ÁDÁM 1994. „Fiatalul” magyarul? (Az ifjúsági nyelv hatása a mindennapi nyelvhasználatra.) In: KEMÉNY GÁBOR – KARDOS TAMÁS szerk. A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában. Az MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest. (Linguistica. Series A. Studia et dissertationes 16.) 181–3.
- KÖVECSES ZOLTÁN 2009. Magyar szlengszótár. 2., bővített és átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- LACZKÓ MÁRIA 2000. Miért nem szeretnek felelni a diákok? Egy kísérlet tapasztalatai és tanulságai. *Magyartanítás* 2: 28–34.
- LACZKÓ MÁRIA 2007. Napjaink tizenéveseinek beszéde szóhasználati jellemzők alapján. *Magyar Nyelvőr* 174–84.
- LACZKÓ MÁRIA 2008. Hogyan minősítik a tizenévesek beszédét a diákok és a tanárok? *Anyanyelv-pedagógia* 3–4. URL: <http://www.anyp.hu/cikkek.php?id=87>. [Letöltve: 2012. 08. 16.]
- LANSTYÁK ISTVÁN 1998. A magyar nyelv szlovákiai változásainak sajátosságai. Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely.
- LANTTO, HANNA 2012. Code-switching, swearing and slang: The colloquial register of Basque in Greater Bilbao. *International Journal of Bilingualism*, August 2012: 1–16.
- MATOLCSI-PAPP ZOLTÁN 2006. Nemzedékek alkonya. In: CSEPELI GYÖRGY – KÍGYÓS ÉVA – POPPER PÉTER. Magára hagyott generációk. Fiatalok és öregek a XXI. században. Saxum Kiadó, Budapest. 147–60.
- MOORE, ROBERT L. – BINDLER, ERIC – PANDICH, DAVID 2010. Language with attitude: American slang and Chinese *lǐyǔ*. *Journal of Sociolinguistics* 14/4: 524–38.
- NYÍRI KRISTÓF 2006. Konzervatívnak lenni az internet korában. *Információs Társadalom* 4: 9–17.
- PARTRIDGE, ERIC 1933/2002. A szleng ma és tegnap. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA – KIS TAMÁS szerk. 2002. A szlengkutatás 111 éve. (Szlengkutatás 4.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 17–26.
- PÉTER MIHÁLY 1980. Szleng és költői nyelvhasználat. *Magyar Nyelvőr* 273–81.
- PÉTER MIHÁLY 1999. „Húsz év múlva” (Régebbi és új gondolatok a szlengről). In: FENYVESI ANNA – KIS TAMÁS – VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk. Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról. (Szlengkutatás 3.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 25–39.
- PRESINSZKY KÁROLY 2009. Csallóközi szleng az interneten. In: MENYHÁRT JÓZSEF – PRESINSZKY KÁROLY szerk. Fordítás – kétnyelvűség (Nyelvészeti tanulmányok a fordítás elméletéről és gyakorlatáról, valamint a magyar–szlovák kétnyelvűségről. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. 81–92.
- PRESTON, DENNIS 2002. Language with an attitude. In: CHAMBERS, J. K. – TRUDGILL, PETER – SCHILLING-ESTES, NATALIE eds. *The handbook of language variation and change*. Blackwell Publishing, Oxford. 40–66.
- SIPOS PÁL 1988. Ifjúsági nyelv, familiáris köznyelv. In: KISS JENŐ – SZÜTS LÁSZLÓ szerk. A magyar nyelv rétegződése. II. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest. 867–74.
- SOURDOT, MARC 1991. Argot, jargon, jargot. *Langue française* 90: 13–27.

- SZABÓ DÁVID 2011. Szleng és lexikográfia. A francia és a magyar szleng a szótárírás tükrében. *Argot et lexicographie. Approche lexicographique aux argots français et hongrois.* Habilitációs értekezés. ELTE BTK, Budapest.
- SZABÓ EDINA 2008. A magyar börtönszleng szótára. (Szlengkutatás 5.) Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- TAKÁCS JUDIT 2007. A médianyelv „kereskedelmiesülése”. *Mediárium* 3–4: 11–5.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2004. Alkotás és befogadás a magyar nyelv 18. század utáni történetében. Áron Kiadó, Budapest.
- TÓTH SZERGEJ 2008. Az orosz „tolvajnyelv”. In: ZIMÁNYI ÁRPÁD szerk. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Nova Series Tom. XXXV. Sectio Linguistica Hungarica.* EKF Líceum Kiadó, Eger. 147–72.
- VALLENT BRIGITTA 2008. Beszélt nyelvi hatások a középiskolások fogalmazásaiban. *Magyar Nyelvőr* 189–205.
- S. VARJÚ ANNA 2006. „Kilóg” a szövegből. *Édes Anyanyelvünk* 2: 19.
- VEREBÉLYI KINCŐSŐ 2009. Les ailes du temps. Az ifjúság vasárnapja. In: KESZEG VILMOS – POZSONY FERENC – TÖTSZEGI TEKLA szerk. *A fiatalok vasárnapja Európában.* Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár. URL: http://www.sulinet.hu/oroksegtar-/data/kulhoni_magyarsag/2010/ro/kriza_tarsasag_evko_nyv_35/index.htm. [Letöltve: 2012. 09. 07.]
- WACHA IMRE 1996. A fiatalok nyelvi magatartása (kommunikációs kultúrája) a nyilvánosság előtt és számára. *Magyar Nyelv* 198–205.
- WARDHAUGH, RONALD 1995. Szociolingvisztika. Osiris – Századvég Kiadó, Budapest.

A témához kapcsolódó publikációk

- 2013 *A szlenggel kapcsolatos tanulói attitűdök és elvárások az anyanyelvi órán.* Anyanyelv-pedagógia 1. URL: <http://www.anyp.hu/cikkek.php?id=433>
- 2012a *Közszóvá váló személynevek a mai magyar szlengben.* In: Parapatics Andrea szerk. 2012. Doktoranduszok a nyelvtudomány útjain. A 6. Félúton konferencia, ELTE BTK, 2010. október 7–8. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. (Tálatum 2.) 156–69. URL: <http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk10/>
- 2012b *Nyelvi attitűdök a szlengről az Új magyar nyelvjárás atlasz adatközlőinek tükrében.* In: Parapatics Andrea főszerk. 2012. Félúton 7. A hetedik Félúton konferencia (2011) kiadványa. ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Budapest. URL: <http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk11/>
- 2011a *A szleng tanításáról középiskolai nyelvtankönyveink tükrében.* 2011. In: Boda István Károly – Mónos Katalin szerk. 2011. XX. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, Debrecen, 2010. augusztus 26–28. MANYE – Debreceni Egyetem, Budapest–Debrecen. 360–6. URL: http://www.inf.unideb.hu/~bodai/pub/MANYEXX_elso_resz-B5.pdf
- 2011b *A poliszémia mint a mai magyar szlengszókincs gyarapodásának eszköze.* In: Darvas Anikó – Csiszár Gábor szerk. Klárisok. Tanulmánykötet Korompay Klára 65. születésnapja alkalmából. 219–21.
- 2010 *A mai magyar szleng használatának és alakulásának nyelvi és társadalmi okai.* In: Illés-Molnár Márta – Kaló Zsuzsa – Klein Laura – Parapatics Andrea szerk. 2010. Félúton 5. Az ötödik Félúton konferencia (2009) kiadványa. ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola – L'Harmattan Könyvkiadó, Budapest. 129–37. URL: <http://www.linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk09/>
- 2008 *Szlengszótár. A mai magyar szleng 2000 szava és kifejezése fogalomköri szinonimamutatóval.* Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Megjelenés alatt:

Magyarországi középiskolások nyelvi attitűdjei a szlengről. In: Szoták Szilvia – Vargha Fruzsina Sára szerk. Nyelv és kultúra a változó régióban. Anyanyelv és jövő. A VII. Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti tanulmányai. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.

Szleng a tankönyvekben és a tanórán. A Tudás és tanulás neveléstudományi konferencián elhangzott előadás írott változata. 2012. március 30. – április 1., BBTE Tanárképző Intézet, Kolozsvár.

Középiskolás tanulók a magyar szlengről határon innen és túl. Az I. Nemzetközi Doktorandusz Konferencián elhangzott előadás írott változata. 2013. február 13. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.

A témában tartott előadások

2013

Középiskolás tanulók a magyar szlengről határon innen és túl. I. Nemzetközi Doktorandusz Konferencia. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. 2013. február 13.

Nemi különbségek a szleng megítélésében és használatában. XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus. ELTE BTK, Budapest. 2013. március 26–28.

Szlengesedés: kompetenciahiba vagy nyelvi változás? XV. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetem, Balatonalmádi. 2013. május 26–30.

2012

Szleng a tankönyvekben és a tanórán. Tudás és tanulás neveléstudományi konferencia. BBTE Tanárképző Intézet, Kolozsvár. 2012. március 30. – április 1.

A szleng használatáról a középiskolában – attitűdök és anyanyelvi tudatosság. Anyanyelvi Kultúrákövetítés Konferencia. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár. 2012. április 13–14.

A szleng használata és megítélése a társadalmi változók függvényében. A TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003 „Európai Léptékkal a Tudásért, ELTE” projekt „Kultúrák közötti párbeszéd” alprojekt zárókonferenciája. ELTE BTK, Budapest. 2012. április 19.

Általános és változó attitűdök a szlengről az életkori és a regionális különbségek tükrében. Nyelv és társadalom – Az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának tudományos konferenciája az ELTE BTK PhD-hallgatói számára. Budapest. 2012. május 17–18.

A szleng társas funkciói középiskolás tanulók körében. 17. Élőnyelvi Konferencia. SZTE BTK, Szeged. 2012. augusztus 30. – szeptember 1. (A Szleng és szociolingvisztika műhely meghívott előadója.)

A többfunkciós szleng. Kutatók Éjszakája 2012. Pannon Egyetem MFTK, Veszprém. 2012. szeptember 28.

A szleng helye a falusi családokban. XVI. Apáczai-napok Tudományos Konferencia. Szolidaritás és párbeszéd a nemzedékek között. NYME Apáczai Csere János Kar, Győr. 2012. október 26.

Szleng és regionális köznyelv összefüggései a XXI. században. Tudomány Napja, Pannon Egyetem MFTK – VEAB, Veszprém. 2012. november 6.

2011

Magyarországi középiskolások nyelvi attitűdjei a szleng használatáról. VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus. BBTE, Kolozsvár. 2011. augusztus 22–26.

Nyelvi attitűdök a szlengről az Új magyar nyelvjárási atlasz adatközlőinek tükrében. 7. Félúton konferencia. ELTE BTK, Budapest. 2011. október 6–7.

2010

A szleng közösségformáló ereje. Községek mai arculata. A Magyar Kommunikáció-tudományi Társaság éves konferenciája. KJF, Budapest. 2010. június 11–12.

Köznyelv és szleng a lexikográfiában. Kerekasztal-beszélgetés felkért résztvevője Pátrovics Péter, Pusztai Ferenc, Szabó Dávid és Szabó Edina társaságában. Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok XX. jubileumi kongresszusa. DE BTK, Debrecen. 2010. augusztus 26–28.

A szleng tanítása középiskolai magyar nyelvtankönyveink tükrében. Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok XX. jubileumi kongresszusa. DE BTK, Debrecen. 2010. augusztus 26–28.

Közzsónvá váló személynevek a mai magyar szlengben. 6. Félúton konferencia. ELTE BTK, Budapest. 2010. október 7–8.

A magyar nyelv változatai és kapcsolatai térben és időben. A TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003 „Európai Léptékkal a Tudásért, ELTE” projekt „Kultúrák közötti párbeszéd” alprojekt nyitókonferenciája. ELTE BTK, Budapest. 2010. november 24.

2009

A mai magyar szleng kialakulása és használata. 5. Félúton konferencia. ELTE BTK, Budapest. 2009. április 23.

A mai magyar szleng kialakulásának és használatának társadalmi okai. A kommunikáció története. A Hajnal István Társadalomtörténeti Egyesület tudományos konferenciája. ME BTK, Miskolc. 2009. augusztus 28.

2008

Egy új magyar szlengszótárról. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyar Nyelvi Szakosztályának felolvasó ülése. ELTE BTK, Budapest. 2008. május 27.

A Szlengszótár bemutatója. Jelentés a magyar nyelvről 2008. Szarvas Gábor Asztaltársaság, MTA, Budapest. 2008. június 19.